

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2018. – Т. 37-38. – С. 299-304

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2018. – Volume. 37-38. – pp. 299-304

УДК: 327(478):327.8(4-11)

© Штефан Цибуляк¹

Республіка Молдова в контексті викликів регіональної безпеки у Східній Європі

У статті проаналізовані актуальні проблеми безпеки, які постають перед Республікою Молдова, у контексті регіональної безпеки у Східній Європі – регіоні, який можна вважати епіцентром міжнародної напруженості, через який проходить «геополітична лінія розлому». Географічне положення Республіки Молдови робить її особливо чутливою до будь-яких негативних тенденцій у регіоні. Через зростання міжнародної напруженості виникає загроза її безпеці та ускладнюється економічний розвиток. Протягом історії Молдова неодноразово потерпала від впливу великих держав, а її територія була полем їхньої боротьби за сфери впливу. Тому Республіка Молдова як ніхто інший зацікавлена в запобіганні нового конфлікту в Східній Європі.

У статті проводиться аналіз змін, що відбулися у європейському безпековому середовищі, такі як – перехід «центру ваги» у східний бік, стратегічна невизначеність, зростання ролі недержавних суб'єктів, ситуація на сході України тощо. Виходячи з цих припущень, автор намагається визначити потенційну роль Республіки Молдова у системі безпеки Східної Європи, з огляду на її євроінтеграційні прагнення, закріплені в документах та офіційних заявах, і які вважаються пріоритетними у зовнішній політиці держави. Також враховуються інші фактори важливі для формування ролі Республіки Молдова в системі європейської безпеки, а саме: дефіцит безпеки в державі; вплив політики безпеки НАТО та ЄС; відродження проекту створення регіонального оборонного союзу тощо. Ця стаття в значній мірі враховує військові аспекти безпеки.

Ключові слова: Республіка Молдова, національна безпека, Східна Європа, НАТО, оборона, загрози, ризики, виклики.

Republic of Moldova in the context of regional security challenges in Eastern Europe

This article analyzes the most current security issues for the Republic of Moldova that are part of the regional security context of Eastern Europe – the region that can be considered the epicenter of international tensions through which the „geopolitical line of fracture” passes. The geographical position of the Republic of Moldova makes this state particularly sensitive to any negative trends in the region. Growing of international tensions creates security threats and complicates economic development. From a historical point of view, Moldova has repeatedly fallen victim by the confrontation of the great powers. Therefore, the Republic of Moldova has a vital interest in preventing a new conflict in Eastern Europe.

This article is based on a number of assumptions made by changes in the European security environment, such as the „shift of weight” to the East, strategic uncertainty, increasing the role of non-state actors, the situation in eastern Ukraine, etc. Based on these assumptions, this article makes an attempt to outline the potential role of the Republic of Moldova in the Eastern European security system, taking into account the desideratum for integration of the republic into the European Union. Other relevant factors will be taken into account for shaping the role of the Republic of Moldova in the European security system, namely: the security deficit; the impact of NATO and EU security policy; the re-birth of the project to create a regional defense alliance, etc. This article will largely take into account the military aspects of security.

¹ Докторант, Інститут Міжнародних відносин Республіки Молдови, Республіка Молдова, E-mail: stefantibuleac91@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3939-8442>, <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.281-286>.

Keywords: Republic of Moldova, national security, Eastern Europe, NATO, defence, threats, risks, challenges.

Mediu regional de securitate continuă să fie influențat de schimbările și transformările generatoare de noi riscuri și amenințări. În fața tot mai dificilelor provocări externe și interne, comunitatea europeană întreprinde măsuri pentru a se apăra, pentru a găsi cele mai potrivite soluții și (re)ajustări la noile realități. Aceste provocări impun o reconceptualizare a securității colective. În acest sens, noua agendă de securitate a Uniunii Europene și a statelor NATO este fundamentată exclusiv pe noi modalități de abordare a riscurilor asimetrice și non-convenționale, înglobând noi tipuri de solidaritate internațională. În acest sens, devine tot mai evident faptul că interesele și obiectivele de securitate ale statelor pot fi realizate doar prin consens și cooperare internațională. Aceasta cuprinde forme de acțiune conjugată ale statelor care împărtășesc interese comune.

Istoric Uniunea Europeană evoluează spre un mediu de securitate prin cooperare, al cărui element definitoriu este integrarea politico-economică și extinderea comunității statelor care împărtășesc și promovează valorile democratice. În acest sens, riscurile apariției unei confruntări militare majore pe continent s-au diminuat semnificativ. Totuși, confruntările militare din estul Ucrainei și anexarea Crimeei în 2014 au zguduit continentul european, demonstrând în cel mai elocvent mod că este periculos să credem că epoca războaielor pe continentul european a trecut definitiv.

Prezența unui fenomen de instabilitate și criză la nivel regional, dar și tendințele de fragmentare sau marginalizare a unor state, au determinat Uniunea Europeană și statele din cadrul NATO să-și revadă viziunea cu privire la strategia de securitate și apărare. Confirmare în acest sens sunt concluziile la care au ajuns liderii statelor în cadrul Summit-ului NATO de la Bruxelles în 2018. Accentul a căzut pe combaterea terorismului, ranforsarea infrastructurii, augmentarea prezenței militare, împărțirea mai bună a poverii financiare și reasigurarea Flancului Estic etc. – subiecte devenite familiare inclusiv la summitul NATO din 2017. Punctual, la ultimul summit de la Bruxelles s-a continuat abordarea consolidării prezenței terestre² (așteptarea fundamentală a statelor baltice și a Poloniei) în zonele din imediata proximitate a Rusiei.

Astfel printre măsurile adoptate se numără și întărirea eforturilor de contracarare a amenințărilor hibride, întărirea capacităților naționale de a rezista unei agresiuni, întărirea capacităților de apărare împotriva atacurilor cibernetice, implementarea unui management optim al resurselor de apărare, pregătirea populației și teritoriului și gestionarea interinstituțională a crizelor de tip militar sau de securitate. Din această perspectivă, măsurile conturate la Bruxelles sunt doar câțiva primi pași din procesul mult mai amplu de întărire a capacității sistemului european de securitate.

În acest sens, NATO își propune să întreprindă în continuare măsuri de întărire a capacităților de descurajare și de apărare, pentru a putea răspunde mai eficient gamei complete de provocări de securitate din orice direcție.

Pentru aceasta, șefii de stat și de guvern au aprobat lansarea Inițiativei aliate de creștere a capacității operaționale – Inițiativa "De 4 ori 30" ("Four 30s") care prevede ca până în 2020 Alianța să aibă la dispoziție 30 de batalioane mecanizate, 30 de escadroane de aviație și 30 de vase de război, gata să fie dislocate în mai puțin de 30 de zile, pentru a răspunde potențialelor amenințări la adresa securității membrilor săi.

O nouă realitate a influențat de o manieră radicală și modul în care Republica Moldova analizează opțiunile de securitate. În acest context, a apărut nevoia unei coerențe în planificarea apărării și securității naționale, însoțită de eforturile întreprinse de Republica Moldova în ultimul an în vederea adoptării standardelor NATO. Acest fapt poate fi dedus inclusiv din conținutul *Strategiei naționale de apărare*³ care a fost adoptată în 2018. Documentul promite consolidarea capacităților de securitate și apărare prin creșterea bugetului, modernizarea și profesionalizarea Armatei Naționale și construirea unui parteneriat strategic cu NATO și România.

Strategia în cauză, oscilează de la admiterea escaladării situației conflictuale în regiunea din estul Ucrainei, până la oferirea de asigurări că Republica Moldova își va păstra statutul de neutralitate prevăzut de Constituție. Această pendulare reflectă starea de incertitudine ce persistă în societatea moldovenească legată de tema securizării teritoriului circumscris de frontierele statului.

² Baltic Times, The (2016). NATO Leaders Decide to Deploy Batalions to Baltic States, Poland, *The Baltic Times*, 9 iulie 2016, http://www.baltictimes.com/nato_leaders_decide_to_deploy_battalions_to_baltic_states_poland/, (accesat iulie 2018).

³ Cu privire la aprobarea proiectului de hotărâre a Parlamentului pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea acestei aînării 2017-2021 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr18_109.pdf (accesat iulie 2018).

Dacă la Est avem de-a face cu acțiunile amenințătoare ale Federației Ruse care destabilizează securitatea europeană, atunci dinspre Sud ne confruntăm cu riscurile terorismului extremist islamic, care a devenit și mai periculos ca rezultat al contextului din orientul mijlociu. Totodată, este necesar de remarcat că terorismul reprezintă o problemă cu potențial de manifestare incert pentru Republica Moldova, pe când acțiunile Rusiei în Ucraina constituie o amenințare directă la adresa securității naționale.

În acest sens, datorită dimensiunilor și poziției sale strategice, Ucraina este un element important al sistemului de securitate european. În condițiile extinderii UE, Ucraina rămâne a fi cel mai mare stat european rămas în aria neintegrată a Europei. De aceea pentru statele membre UE este extrem de important să încurajeze evoluțiile democratice și de întărire a suveranității Ucrainei. Un eventual colaps al acestor procese ar fi o amenințare gravă la adresa securității europene, deoarece ar crea un nucleu enorm de instabilitate regională (care ar afecta, în primul rând, Republica Moldova, datorită situației sale geografice, dimensiunilor mici și fragilității interne a statului). UE/NATO nu-și pot permite să se distanțeze și să manifeste indiferență față de Ucraina, dar nici nu se pot implica masiv (militar, politic sau financiar).

Așadar, din mai multe considerate, evoluțiile din Ucraina reprezintă factor de îngrijorare pentru securitatea națională a Republicii Moldova. În primul rând, în calitate de subiect al relațiilor internaționale, Republica Moldova nu poate avea o atitudine indiferentă sau fără o poziție exprimată în legătură cu evenimentele ce se desfășoară în estul Ucrainei, deoarece agravarea situației din regiune poate afecta nemijlocit Republica Moldova. În al doilea rând, trebuie să ținem cont de regiunea de est a Republicii Moldova – separatistă și necontrolată, situația care include, posibilitatea ca autoritățile de la Tiraspol să se inspire pe seama situației din Ucraina. În al treilea rând, fiind faptul că Republica Moldova și-a exprimat clar orientarea spre integrare europeană, aceasta complică relațiile politice, economice și de altă natură cu Federația Rusă.

În mod firesc, poziția Rusiei și acțiunile care se petrec în regiune au determinat o reacție de repliere din partea Guvernului Republicii Moldova, care a ales un comportament reactiv și defensiv în raport cu ea. O asemenea reacție conduce la resuscitarea unor atitudini belicoase din partea populației rusofile. Ceea ce poate din nou destabiliza situația internă în țară prin amplificarea spiritelor separatiste în alte regiuni ale Republicii Moldova și promovării unei politici dure și agresive din partea Tirapolului în raport cu Republica Moldova. Cu toate că criza ucraineană demonstrează că Transnistria nu reprezintă același obiectiv pentru Rusia ca și Crimeea, majoritatea studiilor și analizelor ce vizează mediul regional de securitate evidențiază că cea mai gravă problemă de securitate a statului nostru rămâne a fi problema transnistreană, unde s-a instituit un regim separatist, ostil față de autoritățile constituționale, care îndeplinește un rol de piedică pentru Republica Moldova. Odată cu manifestarea intenției Moldovei de aderare la Uniunea Europeană, nu doar Transnistria, ci și Unitatea Teritorial-Autonomă (UTA) Găgăuzia sunt folosite ca niște frâne de Federația Rusă. În acest sens, Republica Moldova frecvent se confruntă cu presiuni politice externe manifestate prin: acordarea de susținere economică, militară și politică regimului neconstituțional de la Tiraspol; impunerea restricțiilor artificiale în accesul produselor moldovenești pe piețele tradiționale, inclusiv blocarea accesului cetățenilor Republicii Moldova pe piața muncii; aplicarea tratamentului diferențiat în raport cu părți ale teritoriului vamal unic al Republicii Moldova (exemplu UTA Găgăuzia). Totodată, nu este exclus ca cele două regiuni ale Moldovei să fie instrumentate pentru a destabiliza și regiunea ucraineană Odesa, aceasta având hotar direct cu ambele regiuni moldovenești, transnistreană și găgăuză.

După ce Kievul și-a schimbat atitudinea față de regimul separatist de la Tiraspol, securizând frontiera moldo-ucraineană pe segmentul transnistrean, din cauza conflictului cu Rusia în regiunile Lugansk și Donețk, Chișinăul s-a manifestat moderat, străduindu-se să mențină un dialog în cadrul procesului de negocieri. Dar problema transnistreană, percepută anterior ca un conflict interetnic intern, este plasată actualmente în categoria disputelor geopolitice. Dovadă în acest sens reprezintă inițiativele Republicii Moldova de a înainta către Adunarea Generală a ONU proiectul de rezoluție privind retragerea trupelor ruse de ocupație din regiunea transnistreană. Dar cu regret se observă o diminuare a atenției față de această problemă la nivel internațional.

Totodată, se pune problema dacă acest conflict mai poate fi reglementat prin metode pașnice. Acest fapt se traduce prin lipsa de eficiență a formatului internațional 5+2 de reglementare a conflictului transnistrean. Republica Moldova dorește să promoveze stabilitatea menținându-și neutralitatea, dar circumstanțele prezente o obligă să regândească politica respectivă. Republica Moldova nu are

capacitatea de a-și asigura unilateral securitatea, deoarece în regiune e aplicat principiul politicii de putere, iar prevederile dreptului internațional, normele constituționale și acordurile la nivel internațional pot fi încălcate sau interpretate de alte state.

În regiunea de est a Republicii Moldova este prezent un număr semnificativ de forțe militare și paramilitare. Regimul separatist are un contingent circa dublu de 13.000 de soldați, la care se mai adaugă circa 2000 de militari ruși în detașamentele de pacificatori și Grupul Operativ al Trupelor Ruse (GOTR). Aceștia din urmă au misiunea oficială de a păzi depozitul de muniție de la Cobasna, dar se pot transforma oricând în forță de reacție rapidă în zonă. Astfel, Transnistria dispune o capacitate operațională considerabilă, care subminează și amenință integritatea teritorială a țării.

Totodată, în ultimii ani, creșterea semnificativă a exercițiilor militare și a altor activități conexe în Transnistria, trimit un alt semnal puternic cu privire la apariția unui risc major la adresa apărării și securității naționale. Astfel, Grupul Operativ de Trupe Ruse (GOTR) și forțele transnistrene au desfășurat peste 200 de manevre militare în 2017. Fiind faptul că apărarea Republicii Moldova cu forțe convenționale este depășită de Transnistria, atât ca număr de trupe și capacitatea de mobilizare, cât și în ceea ce privește capabilitățile, pune Republica Moldova într-o poziție de vulnerabilitate crescută. De aceea, în condițiile în care toate analizele de securitate indică regiunea separatistă transnistreană ca principală amenințare la adresa securității naționale, Moldova trebuie să-și pregătească armata, pentru a avea capacitatea de a se apăra.

În ciuda îngrijorării crescânde, Republica Moldova aloacă mai puțin de 0,4% din PIB pe an pentru apărare, o sumă care acoperă doar salariile celor 6.500 de soldați și nevoile lor minime de logistică. În aceste condiții, Republica Moldova are nevoie de mai mult sprijin extern din occident, pentru a-și dezvolta politicile de securitate.

Astfel pe agenda apărării naționale se impune prioritatea de închidere a breșelor de securitate a Republicii Moldova – tendința care prevede reformarea sistemului de apărare, prin mijloace de augmentare a cooperării Republicii Moldova cu NATO și UE. Totuși, la fel de adevărat este că o reformă de substanță în domeniul apărării nu este posibilă fără resurse necesare. În acest context, cooperarea Republicii Moldova cu NATO, este justificată, în primul rând, de suportul financiar, cât și de experiența acumulată prin participarea la misiuni și operațiuni de sprijin al păcii în diverse zone de conflict, în special cele din spațiul fostei Iugoslavii.

Pe termen scurt și mediu, este extrem de puțin probabil ca NATO să propună Republicii Moldova să adere, nici Republica Moldova nu ar putea răspunde acestei oferte, din cauza că nu îndeplinește condițiile necesare aderării. Desigur, statutul de neutralitate exclude aderarea la orice organizație militară de tip NATO. Unele țări permanent neutre, cum sunt Elveția și Suedia, au de aceea în realitate o structură militarizată, știind ca vor trebui să se apere singure și să garanteze că teritoriul lor nu va fi folosit în scopuri militare pe timpul unor conflicte.

Deși în ultima perioadă se observă o tendință de apropiere din ce în ce mai mult a Suediei și Elveției de NATO. Acest fapt este determinat de o schimbare în atitudini îngrijorătoare la adresa Federației Ruse. În sfârșit, Ucraina s-a declarat neutră, ca și Moldova, acum două decenii. Cu toate că nealinierea la blocuri militare a Ucrainei nu i-a garantat pacea. În cazul Moldovei, neutralitatea ei înscrisă în constituție este ignorată de faptul că pe teritoriul său, în regiunea transnistreană, staționează aproximativ 1400 de militari în cadrul Grupului Operativ de Trupe Ruse (GOTR), creat în baza Armatei a 14-a, plus aproximativ 400 de militari în cadrul contingentului de menținere a păcii în stânga Nistrului.

Înțelegerea adecvată a contextului geopolitic și dezvoltarea unor politici de securitate inteligente și eficiente poate minimiza riscurile externe și să mențină un echilibru la nivel regional. În acest sens unii experți consideră că singura soluție fezabilă pentru Republica Moldova, cu cel puțin câteva șanse de a fi realizată, este reînvierea vechiului plan polonez cunoscut ca „Intermarium”. Acest proiect a reapărut în vizor reieșind din perspectivele sumbre ale Ucrainei de a face parte dintr-o organizație internațională capabilă să ofere garanții de securitate. Astfel acum devine tot mai actuală întrebarea ce alte opțiuni mai există atât pentru Ucraina, cât și pentru alte state ale Parteneriatului Estic pentru a umple acest vacuum de securitate.

Atât asocierea la UE, cât și eventuala aderare la proiectul „Intermarium” nu vor afecta neutralitatea Republicii Moldova, iar dimpotrivă o poate întări. Deoarece redefinirea geopolitică și strategică a întregii regiuni, prin crearea unei noi structuri de securitate ar include atât state membre ale UE și NATO, cât și state care nu sunt membre în aceste organizații, din Europa de Est și de Sud, precum și

din Asia de Vest. Obligațiile de asistență reciprocă ale proiectului ar putea rămâne sub nivelul articolului 5 al Tratatului de la Washington, care prevede că un atac împotriva unui aliat NATO reprezintă un atac împotriva tuturor, dar ar putea fi, totuși, mult mai puternice decât cele prevăzute de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).

Intermarium defapt stabilește o construcție nouă, bazată pe imperative de asociere politică, integrare economică și cooperare militară. Punctul de plecare reprezintă un mecanism economic mult mai integrat care va fi în spațiul UE, dar se va comporta cu un grad de independență de UE.

Nu în ultimul rând, odată cu asumarea unui rol mai amplu la nivel regional, Republica Moldova va fi nevoită să anunțe prin documente strategice stabilirea unor forme de cooperare privilegiată cu aliații, pentru dezvoltarea și utilizarea de capacități militare în comun. Moldova trebuie să fie pregătită să deschidă calea și să își asume o gamă largă de responsabilități ca stat. Această re poziționare a Republicii Moldova și asumarea unei poziții mai ferme va juca un rol important în modul de evoluție a securității naționale și a direcției în politica de apărare adoptată la nivel subregional.

Totodată statele membre ale „Intermarium” ar putea să se sprijine unul pe celălalt în ceea ce privește tehnologii militare, de transport, de comunicații și de alte tipuri, astfel încât să reziste mai bine strategiilor de război hibrid. Ar putea să-și asigure sprijin logistic reciproc în sferile apărării militare, a sancțiunilor economice, a barierei comerciale și a altor măsuri. Aliații ar putea să-și pună în comun datele, analizele și cercetările militare, economice, politice, sociale și de securitate și ar putea să-și reunească măsurile de contra-propagandă și să dezvolte colaborarea dintre mass-media. Ar putea, de asemenea, să crească numărul schimburilor de trupe voluntare, personal de securitate, consilieri militari, experți în comunicare, personal medical, experți sociali și ingineri militari.

Cu siguranță, Federația Rusă va percepe crearea unei structuri de securitate ca o contrabalansare și o amenințare la adresa intereselor naționale. Pentru Rusia, acest scenariu geopolitic în spațiul post-sovietic înseamnă „divorț definitiv” cu „fostele republici URSS”. Cu siguranță „Intermarium” va fi expus unei tendințe periculoase a relațiilor internaționale contemporane – cei mai mari actori internaționali caută să influențeze procesele globale, chiar în cadrul regiunilor îndepărtate și la nivel național.

În momentul de față, „Intermarium” nu are proiecte semnificative, proiecte paradigmatiche, care pot aduce plus-valoare la asigurarea securității naționale, în special în domeniile economic, transporturi și energie. Din momentul în care astfel de proiecte se vor coagula, problema resurselor va deveni una existențială. De aceea, pentru început, este necesar ca alte state cointeresate, precum și Republica Moldova să elaboreze politici inovative și să manifeste inițiativă în vederea resuscitării proiectului „Intermarium”.

Concluzii:

1. Miza Republicii Moldova este să nu lipească breșele regiunii cu vecinul de la est, adică Ucraina, dar să ranforseze propriul sistem de securitate și să negocieze implicarea mai mare a comunității internaționale în asigurarea securității în regiune.

2. Triada parteneriatului strategic cu România-Ucraina-UE. Acest efort diplomatic este oglindit și de noua *Strategie națională de apărare*, primul asemenea document în Republica Moldova. Documentul strategic pleacă de la faptul că Uniunea Europeană rămâne cel mai principal partener strategic pentru asigurarea securității țării noastre și a regiunii. De aceea, prioritatea esențială care la fel este subliniată în documente strategice este aprofundarea parteneriatului cu România și Ucraina. În afară de exercițiile militare comune în ambele țări, Republica Moldova își propune să-și modernizeze treptat vehiculele și echipamentul militar ca rezultat al cooperării cu aceste țări.

3. Republica Moldova și-a proclamat neutralitatea, deși în comparație cu statele neutre europene necesitatea adoptării statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova reprezintă mai mult o tactică internă, decât o presiune externă. Mai mult ca atât, neutralitatea Republicii Moldova, nefiind recunoscută la nivel internațional, nu a devenit o cultură națională și nu a creat calea istorică de identitate națională ca să influențeze această percepție în rândul populației și în politica externă a țării. Aceasta reiese atât din argumentul că nu există un acord geostrategic între puterile mari sau o decizie a ONU privind recunoașterea și garantarea neutralității Republicii Moldova, cât și din lipsa unei strategii de neutralitate care ar coagula și ar dezvolta conceptul de neutralitate. În astfel de context, când pe teritoriul său necontrolat din est staționează încă trupe rusești, trupe cu un mandat contestabil în ceea ce privește menținerea păcii, determină Republica Moldova să aibă o nouă abordare

cu privire la politica de neutralitate. Neutralitatea trebuie regândită prin prisma tuturor riscurilor care provin din exterior, apoi sprijinită de o strategie cu scopul recunoașterii internaționale.

4. Corupția vulnerabilizează imaginea și implicit politica externă a Republicii Moldova, dar nu afectează în egală măsură proiectele de securitate și apărare din relația cu occidentul, deoarece ele țin de considerații geopolitice. Parteneriatul strategic cu Uniunea Europeană pe dimensiunea securității rămâne deocamdată colacul de salvare a politicii externe a Republicii Moldova. În funcție de credibilitatea și predictibilitatea politicii moldovenești se va da tonul relației noastre cu UE.

5. Experți din mai multe țări ale Uniunii Europene remarcă faptul că pe termen mediu și lung amplificarea crizelor și problemelor structurale ale UE precum și posibila refacere unor aranjamente de securitate vor face ca Germania să devină puterea cheie a Europei de mâine. Din acest motiv cel puțin, consolidarea relațiilor bilaterale cu Germania ar trebui să devină una din prioritățile politicii externe a Republicii Moldova pe plan european în perioada care urmează, pentru a profita de generozitatea Germaniei în sprijinirea eforturilor Republicii Moldova în avansarea reformelor sectorului de securitate națională.

6. Tema securizării Europei de Est în 2018 și 2017 (în acest caz, cu referire la spațiul euroatlantic, deci NATO) a făcut unele progrese față de discuțiile de la Varșovia în 2016. Summitul de la Bruxelles a fost un eveniment al continuității abordărilor și al unor concretizări specifice. O nouă realitate euro-atlantică a influențat modul în care Republica Moldova analizează opțiunile de securitate.

În prezent, Republica Moldova este un stat cu o capacitate modestă de a rezista la influențele externe cu impact negativ asupra securității naționale. Astfel, reiese că, realmente, interesul național și neutralitatea Republicii Moldova sunt sensibile și dependente de arealul politico-economic al Europei de Est. În acest context, conducerea Republicii Moldova trebuie să conștientizeze riscurile potențiale ale integrării complete atât în CSI/Uniunea Euroasiatică, cât și în structurile europene, UE sau NATO. În cadrul integrării în UE, sensibilitatea și dependența Republicii Moldova nu va dispărea, dar poate deveni un factor de destabilizare periodică a Republicii Moldova. Iar securitatea și bunăstarea nu vin de la sine, prin simpla apartenență la alianță, de aceea precum statele din regiune, așa și Republica Moldova trebuie să depună eforturi pentru înărrirea propriului sistem de securitate. Corespunzător, pentru Republica Moldova adaptarea strategică la mediul internațional de securitate va rămâne o preocupare a conducerii statului.

References

1. Kissinger, Henry (2015). *Ordinea mondială*, București: RAO.
2. Petersson, Magnus (2015). *The US NATO Debates. From Libya to Ukraine*, Bloomsbury Academic.
3. Naumescu, Valentin (2015). *Marile schimbări. Crize și perspective în politica internațională*, edIII, București.
4. Naumescu, Valentin (2017). *Criza Uniunii Europene și ordinea globală în era Trump*, edIII, București.